

Det första ”TikTok-kriget” – strategisk kommunikation och informationskrigföring på det moderna slagfältet.

Den 11 maj höll forskaren vid FOI, Per-Erik (”Pelle”) Nilsson, ett seminarium kring rapporten ”Ukrainas informationsfront – strategisk kommunikation under Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.”

Att kontrollera och manipulera information har sedan länge varit en central del av krigföring, till exempel ryktesspridning eller vilseledning. Målet är att i första hand påverka en fiendes förmåga att fel beslut, lägga ner vapen samt att bevara försvarsviljan i de egna leden.

Pelle och en forskarkollega besökte Ukraina för drygt ett halvt år sedan för att utföra intervjuer. För rapporten intervjuades cirka 40 personer. Under tiden i Kyiv slog flera ryska kryssningsrobotar ned i närheten av deras hotell. Den första dagen detta inträffade fanns det mycket och detaljerad information om nedslagen i sociala medier. Dagen efter var läget det motsatta. Väldigt lite information fanns att se på sociala medier. Ukrainska myndigheter hade uppmanat ukrainska medborgare att inte publicera detaljerad information eftersom den typen av information hjälper Ryssland att förstå vad de träffar och inte träffar.

Enligt Per-Erik visar episoden på vikten av att kontrollera vilken typ av information som publiceras, bland annat på sociala medier, eftersom den inte bara informerar medborgare i Ukraina, utan kan användas av Ryssland för att bättre rikta in sina attacker.

Per-Erik pratade om hur den ukrainska kommunikationen under krig har blivit väldigt speciell. Till exempel sticker ukrainsk kommunikation sticker ut i att vara bitvis allvarlig, men också humoristisk. Presidenten Zelensky har även blivit en viktig symbol för det ukrainska folket och krigsinsatsen som helhet. Han har bland annat liknats vid Churchill, men med en Iphone.

Strategisk kommunikation handlar om att kommunicera långsiktigt och planerat. I krig handlar det om att koordinera vilken myndighet som kommunicerar om vilken typ av fråga samt hur kommunikation koordineras myndigheter emellan. Men, som Per-Erik visade tydligt handlar Ukrainas kommunikation minst lika mycket om Zelensky och myndigheter som civilsamhället; vanliga ukrainska medborgare. För att koordinering mellan alla individer, myndighet och organisationer som spelar en aktiv roll i kommunikationen är tillit mellan dessa viktigt.

En viktig faktor till att hela det ukrainska samhället deltar i kommunikationen under kriget har att göra med en hög moral och försvarsvilja. Per-Erik pratade om att det är viktigt att verkligen ta in att det är krig på riktigt. Han pratade även om att det finns mycket forskning som visar på att samhällen sluter samman när det finns tydliga externa hot. En annan aspekt som gör att civilsamhället kan delta så aktivt, särskilt i att förstå och analysera rysk propaganda, har att göra med den kulturella och språkliga kunskapen om Ryssland som finns i Ukraina.

För att sprida och kontrollera information gäller det att vara proaktiv och snabb. Ukraina har även centraliserat TV-sända nyheter för att bättre hantera den enorma törst på information som finns.

Ytterligare en aspekt vad det gäller strategisk kommunikation är att förstå att olika målgrupper inte bara behöver olika typer av information, men att de tar till sig information på olika sätt. Per-Erik visade flera exempel på hur kreativ och humoristisk kommunikation, bland annat via så kallade memer (som en seriestripp fast anpassad för sociala medier) blandas med allvarliga budskap från Zelensky.

Att kommunicera i krig handlar även om att välja vad som inte kommuniceras. Till exempel beslutades det tidigt i Ukraina att inte sprida information om egna förluster, utan enbart ryska sådana. Varje dag publiceras en lista på ryska förluster.

Per-Erik pratade också om skillnaden mellan rysk och ukrainsk kommunikation. Inte minst har Ukraina ett legitimt skäl att kriga; Ukraina har blivit anfallet. Det betyder att Ukraina, till skillnad från Ryssland, har en laglig och empatisk grund för deras kommunikation. Men, det betyder också att Ukraina inte har råd att tumma på sanningen. Dock användes självfallet vilseledande kommunikation för att nå framgångar på slagfältet.

Slutligen diskuterade Per-Erik några lärdomar som Sverige kan dra. Det handlar bland annat om att förstå att infrastruktur för kommunikation är väldigt viktigt samt att Sverige borde utveckla strategisk kommunikation för det svenska totalförsvaret.

Det var ca 40 deltagare i det synnerligen intressanta seminariet; i Kista, Umeå eller via Skype.